

Виховання як процес становлення особистості, запрограмованої на навчання

Ю.М.ГАВРИЛЮК, канд. філос. наук

Харківський національний аграрний університет ім. В.В.Докучаєва

Є.А.ПОЛИВ'ЯНА

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди

Так лапідарно можна визначити, що таке виховання. З тією лише поправкою, що запрограмованість на навчання задається особистості культурою, яка є суттєвою ознакою людини. Тому з урахуванням цього доповнення виховання стає процесом творення суб'єктом навчання культури як способу людського буття. Саме цим і зумовлюються пріоритети сучасної освіти, яка за одним із енциклопедичних визначень є «...процес, тобто цілісна єдність навчання, виховання, розвитку, саморозвитку особистості; збереження культурних норм з орієнтацією на майбутній стан культури; створення умов для повноцінної реалізації внутрішнього потенціалу індивіда і його становлення як інтегративного члена суспільства, виконуючи функцію наступності поколінь» [1, с.615].

Жодна нація не зможе зайняти гідне місце у світі, якщо не розвиватиме науку, технологію, господарську діяльність як спосіб збереження і творення своєї культури. Проте реалізація цієї виховної установки в освітянській сфері стикається з рядом труднощів. Однією з її дилем, що являє собою лише один із багатьох постмодерних парадоксів, є дилема слугувати потребам ринку і водночас відповідати вимогам демократичного способу життя.

Розвиток освіти зазвичай включає в себе взаємодію трьох конкуруючих пріоритетів – якості, ефективності та справедливості. Ринковий підхід до системи освіти призводить до нехтування її виховною метою в угоду якості та ефективності, що порушує принцип справедливості стосовно особистості, оскільки спонукає перетворенню останньої у засіб заробляння грошей як найвагомішого доказу успішності ВНЗ. Така зорієнтованість вищих закладів освіти на ринок сприяє насадженню в них інструменталістичного підходу до виховання як практичного методу підготовки вузькопрофільних спеціалістів, неспроможних в силу обмеженого розуміння галузі, що в ній вони спеціалізуються, на критичне ставлення до дійсності та усвідомлення всесвіту, частиною якого є сфера їх діяльності. Це дало підставу Хосе Ортезі-і-Гасету говорити про «варварський лик спеціалізації», «ученого неука»: «Сама наука, сделавшая возможным прогресс нашей цивилизации, превращает ученого в человека-массу, иначе говоря, в первобытного

человека, в варвара наших дней»[2, с.136].

Ще більш очевидно стає парадоксальність цієї ситуації, коли на неї накладаються особливості національної освіти, яка навіть у контексті Болонського процесу на загал залишається зорієнтованою на підготовку фахівців для конвеєрного виробництва з його вимогою до працівників залишити за дверима свою людську сутність і функціонувати як механічний елемент відповідної структури. Іронія тут полягає в різкій суперечності між вищенаведеним енциклопедичним визначенням виховної мети освіти та її реальним станом.

Без подолання зазначеної суперечності будь-які зрушення на краще в системі національної освіти неможливі. Орієнтована на майбутнє, вища школа шляхом системних структурних змін має створити необхідні умови для виховання особистості, запрограмованої культурою на навчання. В цьому суть освіти: виховувати культурою спеціально підготовлених для роботи в різних галузях діяльності творців культури. А це в свою чергу, крім загальнотеоретичних питань, ставить питання: що таке культура вищої школи(?), яким чином вона впливає на її діяльність і що впливає на неї саму(?), чи слід говорити про одну культуру, чи краще про «культури»?(). Розуміння цих питань становить життєво важливу умову поліпшення навчально-виховного процесу ВНЗ.

1.Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; головний ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

2.Ортега-и-Гассет Х. «Дегуманизация искусства» и другие работы. Эссе о литературе и искусстве. Сборник: Пер. с исп. – М.: Радуга, 1991. – 639 с.